

TÜBA'nın Öngörü Çalışmaları

Aykut Göker

Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) Moleküler Yaşam Bilim ve Teknolojileri Öngörü Çalışması'nın ardından başlattığı **Temel Bilimler Öngörü Çalışması'nı** da tamamladı. Böylece TÜBA, yalnızca, Türkiye'deki bir ilki gerçekleştirmekle kalmadı; Türkiye'nin, **temel bilimler** alanında öngörü çalışmaları yapan, dünyadaki pek az ülke arasında yer almasını da sağlamış oldu. Teknoloji alanındaki öngörü çalışmaları çok yaygın; yarının dünyasında varlığını sürdürme iddiasındaki hemen her ülke bu türden öngörü çalışması yapıyor. **Vizyon 2023** ile Türkiye, teknoloji öngörü çalışmaları yapan ülkeler arasına katılan en son ülke olmuştu. Teknoloji öngörüsünde bu denli sona kalan bir ülkede temel bilimler gibi, uzun vâdeli öngörülerde bulunmanın son derece zor olduğu bir alanda, bunu yapmayı göze almış olması, doğrusu, TÜBA için alkışlanacak bir nokta.

TÜBA temel bilimler öngörü çalışmasını, **astronomi** ve **uzay bilimleri**, **biyoloji**, **fizik**, **kimya**, **matematik** ve **yer bilimleri** alanlarında yaptı. Her bir alanda 10-13 kişiden oluşan panellerce yapılan çalışmaları geniş kapsam ve katımlı bir sorgulama süreci (Delphi süreci) izledi ve panellerin bu süreçte süzgeçten geçirilen öngörülerini bir raporda toplandı. Bu raporun özeti TÜBA'nın web sitesinde yayımlanmış bulunuyor (<http://www.tuba.gov.tr> ya da <http://www.inovasyon.org> adresinden rapor özetine erişilebilir).

ARAŞTIRMA ÖNCELİKLERİNİ BELİRLEMEK...

Temel Bilimler Öngörü Çalışması'nın gerekçesi, söz konusu raporda, Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu'nun 2 Haziran 1998 gün ve 32 sayılı kararına göndermede bulunularak şöyle açıklanıyor: "Pahalı araştırma yatırımlarına, uluslararası ve ulusal düzeyde geniş işbirliklerine ve çok disiplinliliğe dayalı büyük ölçekli araştırmaları gerektiren ve genellikle '**büyük bilim**' olarak nitelendirilen bilim dallarında, Türkiye'nin iddia sahibi olabileceği alanlar vardır. Türkiye, en azından bu tür bilim alanlarındaki uluslararası araştırma programlarının bazılarında yer alabilir; belirlenecek bazı alanlarda [da] ulusal araştırma programları yürürlüğe koyabilir... Bu araştırma alanlarına ayrılacak ulusal kaynakların optimizasyonu [için], katıldığımız ya da katılmayı düşünebileceğimiz uluslararası ortak araştırma programlarından âzamî yararı sağlayabilmeyi ve beyin gücü potansiyelimizi en akılcı biçimde kullanabilmeyi mümkün kılacak ulusal bir politika geliştirmeye gerek vardır. Ulusal bir politika geliştirebilmek içinse, Türkiye'nin uzun vâdedeki siyasî, kültürel ve sosyoekonomik hedefleri ile uyumlu olarak izleyeceği araştırma politikasını ve bu çerçevede araştırma ihtiyaç ve önceliklerini belirlemek gerekir."

BİLİM VE TEKNOLOJİ SİSTEMLERİ ARASINDA UYUM...

"Araştırma önceliklerinin belirlenmesine bir başka yönden de ihtiyaç vardır", denen raporda, daha sonra şu noktanın altı önemle çiziliyor: "Uluslar, öngördükleri geleceğe kendilerini taşıyacak, kritik önemdeki teknolojileri, 'teknoloji öngörü çalışmaları' olarak anılan, kapsamlı çalışmalar ile belirlemektedirler. Kendileri için stratejik öneme sahip bu teknolojilerde etkinleşebilmenin önlemlerini de bugünden almaktadırlar. Ülkemizde yapılan en kapsamlı teknoloji öngörü projesi 'Vizyon 2023', TÜBİTAK tarafından yakın zamanda tamamlanmış ve proje bulgularına dayanan bir 'Strateji Belgesi' hazırlanmıştır. Ancak, modern zamanların teknolojilerinin ana kaynağı bilimsel araştırmalardır. Bu bağlamda ulusların, teknoloji öngörü çalışmalarına paralel olarak, bilimsel araştırmalara ilişkin öngörülerde bulunmaya mutlaka ihtiyaçları vardır." Öngörü çalışmasının gerekçesi şu uyarıyla noktalanıyor: "Ülkenin

teknoloji sistemi ile bilim sisteminin farklı yönelimleri, bilim ve teknoloji yeteneğinin bir bütün olarak geliştirilmesinde sistemik tıkanıklıklara sebep [olur].”

TÜBA'nın, bu arada, “Yerleşme Bilimleri”nde de bir öngörü çalışması yapmış olduğuna ve Kasım ayında “Sosyal Bilimler Öngörü Çalışması”nı başlattığına ayrıca değinelim. TÜBA'nın öngörü çalışmalarının TÜBİTAK'ın yürüttüğü Vizyon 2023 Teknoloji Öngörü Çalışması ile eşzamanlı olması aslında siyasî erk için büyük bir şanstır. Ancak, siyasî erkin bu şansı kullanabilmesi, anılan çalışmalardan bütünsel bir sonuç çıkarabilmesine bağlıdır. Eksik ya da birbirlerini desteklemeyen yanların, varsa hataların giderilebilmesi için, öngörü çalışmalarına, özgünlüklerini koruyarak süreklilik kazandırılabilmek, bu şansı kullanabilmenin diğer şartıdır. İki hafta sonra tekrar buluşmak umuduyla.

<http://www.inovasyon.org>

CBT. 08 Ocak 2005